

Zakład Poprawczy w Białymstoku
w systemie resocjalizacji
z perspektywy zespołowych badań terenowych

Zakład Poprawczy w Białymstoku
w systemie resocjalizacji
z perspektywy zespołowych badań terenowych

Redakcja

Krzysztof Sawicki
Urszula Markowska-Manista

Temida2

Białystok 2022

Redaktor Naukowy Wydawnictwa Temida 2: Dariusz Kijowski

Rada Naukowa Wydawnictwa Temida 2:

Przewodniczący Rady Naukowej Wydawnictwa Temida 2: Rafał Dowgier

Członkowie z Uniwersytetu w Białymstoku: Stanisław Bożyk, Leonard Etel, Ewa M. Guzik-Makaruk, Adam Jamróz, Dariusz Kijowski, Cezary Kulesza, Agnieszka Malarewicz-Jakubów, Piotr Niczyפורuk, Maciej Perkowski, Mariusz Popławski, Emil W. Pływaczewski, Marzanna Poniatowicz, Stanisław Prutis, Walerian Sanetra, Joanna Sieńczyło-Chlabicz, Ryszard Skarzyński, Halina Świączkowska, Mieczysława Zdanowicz

Członkowie z Polski: Adrian Chabowski (Uniwersytet Medyczny w Białymstoku), Katarzyna Dudka (UMCS w Lublinie), Sabina Grabowska (Uniwersytet Rzeszowski), Edward Gniewek (Uniwersytet Wrocławski), Adam Górski (Uniwersytet Jagielloński), Bogumił Pahl (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), Lech Paprzycki (Sąd Najwyższy), Piotr Stanisławiszyn (Uniwersytet Opolski), Maria Zabłocka (Uniwersytet Warszawski), Mariusz Załucki (Krakowska Akademia Frycza Modrzewskiego, członek Komitetu Nauk Prawnych PAN)

Członkowie zagraniczni: Lidia Abramczyk (Państwowy Uniwersytet im. Janki Kupały w Grodnie, Białoruś), Vladimir Babčak (Uniwersytet w Koszycach, Słowacja), Renata Almeida da Costa (Uniwersytet La Salle, Brazylia), Maria Pia Baccari (Libera Università degli Studi Maria Ss. Assunta di Roma, Włochy), Chris Eskridge (Uniwersytet w Nebrasce, USA), José Luis Iriarte Ángel (Uniwersytet Navarra, Hiszpania), Bernhard Kitous (Uniwersytet w Rennes, Francja), Martin Krygier (Uniwersytet w Nowej Południowej Walii, Australia), Petr Mrkyvka (Uniwersytet Masaryka, Czechy), Marcel Alexander Niggli (Uniwersytet we Fryburgu, Szwajcaria), Rosja), Sławomir Redo (Uniwersytet Wiedeński, Austria), Bernd Schünemann (Uniwersytet w Monachium, Niemcy), Sebastiano Tafaro (Uniwersytet w Bari, Włochy), Wiktor Trinczuk (Kijowski Narodowy Handlowo-Ekonomiczny Uniwersytet, Ukraina)

Żadna część tej pracy nie może być powielana i rozpowszechniana w jakiegokolwiek formie i w jakikolwiek sposób (elektroniczny, mechaniczny), włącznie z fotokopiowaniem – bez pisemnej zgody wydawcy.

ISBN 978-83-67169-07-3

Recenzentka: *Małgorzata Michel*

Opracowanie graficzne i typograficzne: *Jerzy Banasiuk*

Projekt okładki: *Jerzy Banasiuk*

Redakcja techniczna: *Jerzy Banasiuk*

Korekta: *Bogumiła Mancewicz*

Wydawca: Temida 2, przy współpracy i wsparciu finansowym
Zakładu Poprawczego w Białymstoku

Spis treści

PAWEŁ NIEWODOWSKI

Słowo wstępne.....	11
--------------------	----

Rozdział 1

KRZYSZTOF SAWICKI, URSZULA MARKOWSKA-MANISTA

Badania terenowe w zakładzie poprawczym

1. Wprowadzenie	19
2. Czyny karalne i uzależnienie jako złożony model nieprzystosowania społecznego	20
3. Resocjalizacyjno-terapeutyczny model pracy z nieletnimi	22
4. Zakład Poprawczy w Białymstoku i jego specyfika.....	25
5. Założenia metodologiczne	28
6. Organizacja i przebieg badań.....	30
7. Etyka badawcza.....	32
8. Charakterystyka opracowania	33
Podziękowania	38

Rozdział 2

JESSICA KRISTIN NOWAK, ANNA ŁUKASIAK

Charakterystyka pobytu wychowanków w Izbie Przejściowej w Zakładzie Poprawczym w Białymstoku

1. Wprowadzenie	39
2. Umieszczenie w izbie przejściowej w świetle przepisów prawnych.....	40
3. Metodologia badań własnych	44
3.1. Cel i przedmiot badań.....	44
3.2. Problemy badawcze	44
3.3. Metody, techniki i narzędzia badawcze	44

3.4. Organizacja, teren i przebieg badań.....	45
4. Analiza badań własnych.....	45
4.1. Opis pomieszczenia izby przejściowej.....	46
4.2. Pierwsze dni pobytu.....	46
4.3. Organizacja dnia w izbie przejściowej.....	48
4.4. Relacje wychowanków z kadrą.....	49
4.5. Odczucia wychowanków związane z umieszczeniem w izbie przejściowej.....	50
4.6. Doświadczanie detencji podczas pobytu w izbie przejściowej.....	55
5. Podsumowanie.....	60

Rozdział 3

NATALIA SZKLANKO, IZABELA ŚLUŻYŃSKA

Rola zespołu diagnostyczno-korekcyjnego w resocjalizacji wychowanków Zakładu Poprawczego w Białymstoku

1. Wprowadzenie.....	65
2. Metodologia badań.....	68
3. Analiza zebranego materiału badawczego.....	71
3.1. Przyjęcia wychowanka do zakładu poprawczego z perspektywy działania zespołu diagnostyczno-korekcyjnego.....	71
3.2. Zakres działań zespołu diagnostyczno-korekcyjnego.....	72
3.3. Charakterystyka Indywidualnego Programu Terapeutyczno-Resocjalizacyjnego.....	73
4. Metody i formy pracy grupowej oraz indywidualnej wykorzystywane przez zespół diagnostyczno-korekcyjny.....	74
5. Charakterystyka relacji między wychowankami a specjalistkami z zespołu diagnostyczno-korekcyjnego.....	77
6. Współpraca zespołu diagnostyczno-korekcyjnego z innymi działami zakładu poprawczego.....	77
7. Trudności doświadczane przez członkinie zespołu diagnostyczno-korekcyjnego.....	78
8. Podsumowanie.....	79

Rozdział 4

IZABELA WASZKIEWICZ, MARTYNA DRĄGOWSKA

**Grupy resocjalizacyjno-terapeutyczne jako specyficzna forma pracy
z młodzieżą w warunkach izolacji**

1. Wprowadzenie	83
2. Metodologia badań	86
3. Analiza zgromadzonego materiału badawczego	89
3.1. Droga wychowanka do grupy resocjalizacyjno-terapeutycznej	89
4. Indywidualny program terapii.....	90
4.1. Etapowość pobytu wychowanka	92
4.2. Codzienna aktywność wychowanków grupy resocjalizacyjno-terapeutycznej	96
4.3. Infrastruktura grup resocjalizacyjno-terapeutycznych	97
5. Specyfika i zakres obowiązków kadry	99
6. Formy i metody pracy grupowej z wychowankami.....	102
7. Formy i metody pracy indywidualnej z wychowankiem	103
8. Inne formy pracy z wychowankami.....	105
9. Rozmowy indywidualne jako przestrzeń do pogłębionej pracy terapeutycznej.....	105
10. Postawa wychowanków a praca korekcyjno-terapeutyczna	107
11. Podsumowanie	109

Rozdział 5

KATARZYNA KOLENDO, IZABELA WASZKIEWICZ

**Strategie oporu wychowanków zakładu poprawczego a specyfika
funkcjonowania grupy readaptacyjnej**

1. Wprowadzenie	113
2. Metodologia badań	117
3. Analiza zgromadzonego materiału badawczego	119
3.1. Specyfika wychowanków grupy readaptacyjnej	119

3.2. Wychowankowie jako adresaci programu.....	120
3.3. Trudności wychowanków.....	122
3.4. Rotacja wychowanków w grupie	123
4. Formy i metody pracy z wychowankami	124
4.1. Ustrukturyzowany plan tygodnia.....	124
4.2. Formy pracy grupowej i indywidualnej.....	127
5. System oceniania wychowanków i związane z tym przywileje	130
5.1. (Re)motywanie wychowanków.....	133
6. Przywrócenie wychowanka do systemu wolnościowego lub zakładowego	136
7. Podsumowanie.....	137

Rozdział 6

JESSICA KRISTIN NOWAK, NATALIA MARKOWSKA, PIOTR WIĘCŁAWSKI

Edukacja w Zakładzie Poprawczym w Białymstoku

1. Wprowadzenie	141
2. Przegląd literatury dotyczący edukacji w zakładzie poprawczym	142
3. Metodologia badań	143
4. Analiza zgromadzonego materiału badawczego	146
4.1. Organizacja szkół i warsztatów szkolnych.....	147
4.1.1. Struktura organizacyjna szkoły.....	147
4.1.2. Nauczanie indywidualne.....	148
4.1.3. Grupa "A"	148
4.2. Codzienność szkolna nieletnich uczniów	149
4.2.1. Procedura cyklicznych apeli.....	149
4.2.2. Przebieg lekcji oraz aktywność edukacyjna nieletnich uczniów.....	150
4.2.3. Przygotowywanie się uczniów do zajęć lekcyjnych.....	151
4.2.4. Prace internatowe	152
4.2.5. Przerwy międzylekcyjne	153
4.3. Organizacja i przebieg lekcji	154

4.3.1. Metodyka pracy nauczyciela z nieletnim uczniem.....	155
4.3.2. Środki motywujące	159
4.3.3. Środki dyscyplinujące.....	160
4.3.4. Pilot antynapadowy	161
5. Uwarunkowania procesu edukacji.....	162
5.1. Doświadczenia edukacyjne nieletnich.....	162
5.2. Przejawy oporu w szkole.....	164
5.3. Czynniki warunkujące opór nieletnich uczniów.....	166
5.4. Reakcja nauczycieli na opór szkolny.....	168
6. Nadzór nad procesem edukacji uczniów	168
6.1. Metody oceniania uczniów.....	168
6.2. Ewaluacja dokonań edukacyjnych uczniów.....	171
6.3. Rodzice a nadzór nad procesem edukacji	171
7. Podsumowanie.....	172

Rozdział 7

NATALIA MARKOWSKA, JESSICA KRISTIN NOWAK

Spędzanie czasu wolnego przez wychowanków Zakładu Poprawczego w Białymstoku

1. Wprowadzenie	175
2. Przegląd literatury dotyczący czasu wolnego	176
3. Metodologia badań	177
4. Analiza zebranego materiału badawczego	181
4.1. Czas wolny ustrukturyzowany	181
4.1.1. Biblioteka	181
4.1.2. Koło szachowe.....	182
4.1.3. Zintegrowane koło zainteresowań z zakresu projektowania i drukowania 3D oraz kaletnictwa.....	185
4.2. Czas wolny nieustrukturyzowany.....	189
4.2.1. Sport i rywalizacja	189
4.2.2. Komunikacja ze światem zewnętrznym.....	191

4.2.3. Twórczość artystyczna.....	192
4.2.4. Spędzanie czasu wolnego w hostelu	194
4.3. Wakacje i dni świąteczne	196
5. Podsumowanie.....	197

Rozdział 8

JULITA WISZOWATA-PARFIENIUK, PIOTR WIĘCŁAWSKI

Proces usamodzielnienia i readaptacja społeczna wychowanków hostelu

1. Wprowadzenie	203
2. Metody badań własnych.....	208
3. Analiza badań własnych	211
3.1. Organizacja pracy hostelu	211
3.2. Zasady pobytu w hostelu	215
3.3. Readaptacja społeczna w kontekście organizacji pracy hostelu	222
4. Środowiskowe możliwości wsparcia wychowanków	228
5. Opuszczenie hostelu jako końcowy etap procesu usamodzielnienia	231
6. Podsumowanie.....	234